

in gravure van de executie van Anneken Hendriks, die in 1571 in Amsterdam als heks werd verbrand.

AFBEELDING RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

te hebben en ontkennen de eigen intelligentie", aldus Bedner.

„Pas als je herkent door welk trauma de overlevingsmechanismen ontstonden", vervolgt Bedner, „kun je werkelijk helen en die mechanismen doorzien en loslaten."

Verder hoopt de stichting dat het gedenkteken helpt om scholieren meer bij te brengen over de geschiedenis van femicide. „Toen was femicide heel makkelijk", volgens Bedner. „Een man hoefde bij wijze van spreken een vrouw alleen maar als heks aan te geven en het was gepiept."

Geneesmiddelen

Bij elke feministische golf zie je de populariteit van de heks als type of symbool toenemen, zegt historicus Kristof Smeyers van de nieuwe leerstoel Hekserij in de Lage Landen van de KU Leuven. In de Verenigde Staten verkleedden feministen zich in de jaren zestig als een stereotiepe heks met puntmuts en kat. Activisten tonen tegenwoordig protestborden met de leus 'We are the great-granddaughters of the witches you couldn't burn.'

Als Smeyers zalen toespreekt, brengt altijd wel iemand uit het publiek het bekende, rechtlijnige verhaal over heksenvervolgingen

„Tijdens de piek van de vervolgingen werden in Europa vermoedelijk vijftig- à zestigduizend mensen als heks weggezet en gedood

Manja Bedner
Nationaal Heksenmonument

in: slachtoffers waren sterke, rebelse vrouwen, woonden aan de rand van het bos en hadden veel kennis over geneesmiddelen. Ze zouden

systematisch zijn uitgemoord door mannelijke machtswellusten, vaak gelieerd aan de Katholieke Kerk. „Een heel aantrekkelijk verhaal, maar het houdt op basis van de bronnen geen steek", aldus Smeyers.

Natuurlijk kende de zeventiende eeuw een 'manosfeer', vervolgt Smeyers. Maar die als oorzaak aanwijzen voor heksenvervolgingen, doet onrecht aan de geschiedenis en slachtoffers. Het fenomeen vrouwenhaat heeft veel diepere historische wortels, zegt hij.

De Stichting Nationaal Heksenmonument stelt dat misogynie een grote rol speelde bij de heksenvervolgingen. De Kerk legde eerst met de bul van paus Innocentius VIII en vervolgens met 'De heksenhamer' (een handboek voor hekserij) de voedingsbodem voor de vervolgingen, aldus de stichting.

De Katholieke Kerk vervulde niet de rol die haar doorgaans wordt toegedicht, nuanceert Smeyers. De inquisitie tikte de auteur van 'De heksenhamer' op de vingers. Burenruzie, pech, (misogynie) angst en oprechte vrees voor de duivel leidden tot de chaotische, plots opstekende heksenvervolgingen, legt de geschiedkundige uit. Maar als hij en collega-historici dergelijke nuances pogen aan te brengen,

botsen ze bij leken vaak op een muur van halsstarrigheid, zegt hij.

Heksenvervolging bestaat nog

Heksenvervolgingen behoren overigens niet tot het verleden. De VN-Mensenrechtenraad slaat jaarlijks alarm over vervolgingen in onder meer Europa, Noord-Amerika, Azië en Afrika, waarbij bijvoorbeeld mensen met albinisme worden toetgetakeld of vermoord. Een verschil met de vroegmoderne tijd: tegenwoordig is het lynchen vanwege 'hekserij' meestal strafbaar, aldus historicus Smeyers.

Smeyers merkt dat huidige heksenvervolgingen worden aangegrepen om vermeende culturele verschillen tussen bevolkingsgroepen aan te zetten en vijandbeelden te creëren.

In westerse media en in rechtszaken worden heksenvervolgingen neergezet als probleem van 'slecht geïntegreerde' minderheidsgroepen, zegt hij. Er was vorig jaar bijvoorbeeld veel aandacht voor een Surinaams winti-ritueel in Rotterdam, waarbij een achttienjarige vrouw vanwege haar auto-immuunziekte zwaar werd toetgetakeld.

„Hetzelfde soort geweld komt echter ook nog steeds bij witte, West-Europese, christelijke ge-

Voorstellingen

De voorstelling 'De heks van Almen' is zaterdag 26 september te zien in de Vrijheidskerk in Alkmaar, en op 10 oktober in de Dominicuskerk in Amsterdam. Voor meer speeldata en informatie, zie www.theatermakersachterhoek.nl.

meenschappen voor", aldus Smeyers. „Maar die zaken krijgen aanzienlijk minder aandacht. Het rijmt niet met de westerse blik."